

Forslag

til

Lov om udvidelse og ombygning af institutionerne ved forsorgscentret for Sønderjylland.

Fremsat den 9. marts 1962 af *socialministeren*.

Til udvidelse og ombygning af institutionerne ved forsorgscentret for Sønderjylland m. v. stilles i finansårene 1962-63—1967-68 det fornødne beløb til rådighed

for bestyrelsen for statens åndssvageforsorg. Beløbet ydes som lån af statskassen på vilkår, der fastsættes af socialministeren.

Bemærkninger til lovforslaget.

Ved lov nr. 192 af 5. juni 1959 om for sorgen for åndssvage og andre særlig svagt begavede blev der gennemført en nyordning af statens åndssvageforsorg. Ændringerne omfattede navnlig nye regler om forsorgens administration, såvel vedrørende den centrale som den lokale ledelse, og om forsorgens hjælpeforanstaltninger.

Loven bygger i udstrakt grad på resultatet af overvejelserne i et udvalg til behandling af åndssvageforsorgens problemer, som socialministeriet nedsatte i 1954, og hvis betænkning blev afgivet den 17. september 1958. I betænkningen blev bl. a. pladsforholdene på den interne forsorgs institutioner indgående belyst. Der henvises om disse spørgsmål til betænkningens bilag 18 vedrørende resultaterne af en i årene 1956-58 af udvalget gennemført pladsundersøgelse på samtlige forsorgsinstitutioner og på forskellige af for sorgen benyttede private plejehjem, samt til betænkningens kapitel 13, hvori udvalget fremsatte forslag til et byggeprogram, som omfattede modernisering og udvidelse af bestående institutioner, overtagelse og indretning af forskellige tidligere til tuberkulosepatienter benyttede sanatorier, overtagelse af forskellige andre private hjem

samt iværksættelse af en række nybygninger. Udgifterne ved det omhandlede byggeprogram, der tog sigte på tilvejebringelse af omkring 3 100 patientpladser, blev af åndssvageudvalget anslået til ca. 129 mill. kr. Samtidig anslog udvalget, at der til eksternatskoler, værksteder, børnehaver m. v. skulle anvendes mindst 19 mill. kr.

Arbejdet på at afhjælpe åndssvageforsorgens katastrofale pladsproblemer er i de forløbne år blevet påbegyndt. Ved lov nr. 114 af 11. juni 1959 er der således stillet en rammebevilling på i alt 25 mill. kr. til rådighed til udbygning og ombygning af åndssvageinstitutionen Lillemosegård med Gammelmosarhus. Endvidere er der efter forudgående forelæggelse for folketingets finansudvalg på de årlige bevillingslove tilvejebragt midler til igangsættelse eller gennemførelse af et yderligere antal større og mindre byggeprogrammer inden for åndssvagefor sorgen, herunder til ombygning af et par tidligere tuberkulose sanatorier. De i tiden siden åndssvageovens vedtagelse og til dato anvendte midler til byggearbejder under åndssvagefor sorgen må anslås til ca. 30 mill. kr.

På et tidligt tidspunkt har bestyrelsen for statens

åndssvageforsorg nedsat et særligt planlægningsudvalg for hvert af de 11 forsorgscentre, som landet er delt op i. Disse udvalgs opgaver går ud på at udarbejde nærmere planer for udbygning og modernisering af den interne institutionsforsorg inden for hvert af de pågældende områder. Samtidig har bestyrelsen til centraliseret behandling taget den opgave op at udarbejde en samlet plan for hele landet til udbygning af åndssvageforsorgens skolevæsen.

Den første betænkning fra de nævnte planlægningsudvalg blev af bestyrelsen for statens åndssvageforsorg afgivet til socialministeriet i juli 1961 og vedrører forsorgscentret for Sønderjylland m. v. (Ribe). Betænkningen, som er omdelt til folketingets medlemmer, danner grundlaget for nærværende lovforslag. Socialministeriet har endvidere for ganske nylig fra bestyrelsen modtaget forslag vedrørende udbygning og ombygning af forsorgscentret for Sydøstjylland m. v. (Brejning), hvor planlægningsudvalget har anslået udgifterne til en fuldstændig sanering til ca. 50 mill. kr., samt forslag og planer vedrørende en udbygning af forsorgens skolevæsen til ialt ca. 75 mill. kr. De omhandlede forslag behandles nu i socialministeriet, og man påregner i indeværende folketingssamling at kunne stille forslag om lov vedrørende skolevæsenets udbygning.

De planer, der allerede foreligger, og det indtryk, bestyrelsen for statens åndssvageforsorg har modtaget under det forberedende arbejde i de øvrige planlægningsudvalg, viser ganske klart, at den af åndssvageudvalget opstillede udgiftsprognose væsentligt vil blive overskredet. Førend overslag foreligger også fra de planlægningsudvalg, hvis arbejde endnu befinder sig på et forberedende stadium, vil det ikke være muligt blot tilnærmelsesvis at beregne størrelsen af de udgifter, som en forsvarlig udbygning af åndssvageforsorgen i dag må ventes at beløbe sig til. Men selv et eventuelt beregnet totalbeløb ville ikke give noget reelt sammenligningsgrundlag, idet opgaven i dag nødvendigvis i langt højere grad end dengang må have karakteren af en planlægning på længere sigt og finder sted på baggrund af nye lovbestemmelser, der stiller langt større krav til forsorgens indhold og opgaver end de, der var forudset ved åndssvageudvalgets beregninger.

Som bekendt var formålet med den pladsundersøgelse, som åndssvageudvalget lod foretage i 1956-58, specielt at få konstatere den reelle overbelægning på åndssvageinstitutionerne på grundlag af ensartede bedømmelsesnormer, der var fastlagt af sundhedsstyrelsen. Man søgte at finde frem til en forsvarlig belægning af de enkelte afdelinger og

institutioner, i væsentlig grad inden for de bestående bygningers rammer, idet man som rettesnor gik ud fra et af sundhedsstyrelsen angivet absolut minimalkrav på et arealbehov på 4 m² i soverum og 3 m² i opholdsrum. De tal, man nåede frem til, skulle kun give udtryk for en belægning, som kunne anses for forsvarlig, indtil bedre pladsforhold kunne tilvejebringes, og tog alene hensyn til den udvikling, man måtte vente i tiden indtil 1. april 1963. Ligeledes må fremhæves, at pladsundersøgelsen, der dannede grundlaget for åndssvageudvalgets byggeprogram, kun omfattede patientforhold i snævrere forstand, d. v. s. en fastlæggelse af en forsvarlig patientnormering under hensyn til pladsforhold i patienternes sove-, spise- og opholdsrum, men ikke tillige funktionærforhold, køkkener, tekniske anlæg m. v. (betænkningens side 119-20).

Vedtagelsen af åndssvageoven og den gennem denne tilsigtede intensivering af forsorgen, som bl. a. finder udtryk i lovens indførelse af en undervisnings- og oplæringspligt fra det 7. til det fyldte 21. år, nødvendiggør indretningen af en række lokaler til undervisning, beskæftigelse og terapi. Disse forhold har også været fremhævet af det folketingsudvalg, der behandlede lovforslaget vedrørende udbygning af Lillemosegård og Gammelmoshus, og i hvis betænkning af 21. maj 1959 det udtales, at udvalget lægger vægt på, at der i videst muligt omfang gennemføres undervisning og oplæring på institutionerne, og at der til dette formål indrettes egnede lokaler, jfr. Folketingstidende 1958-59, tillæg B, sp. 1058. Overgangen til en mere behandlingspræget forsorg medfører tillige større krav til patienternes sove- og opholdsrum. I denne forbindelse kan også nævnes, at bestyrelsen for statens åndssvageforsorg under allerede foretagne undersøgelser af de gamle åndssvageinstitutioners egnethed til at danne rammen om den moderne åndssvageforsorg, som den nye åndssvagelov er udtryk for, er nået til det resultat, at en del af de gamle institutioners store bygninger må kasseres som hjem for åndssvage. Medmindre bygningerne herefter af økonomiske grunde bør nedrives, må de søges anvendt til andet formål end patientbeboelse.

Forsorgscenter IV, forsorgscentret for Sønderjylland m. v., omfatter Ribe amt (med undtagelse af 13 kommuner i amtets nordligste del), Haderslev, Tønder og Åbenrå-Sønderborg amter. Indbyggertallet i dag inden for centrets område andrager ca. 360 000 personer, og centret råder til løsning af sine opgaver over centralinstitutionen i Ribe samt lokalinstitutionerne Nørrelund ved Ribe med den dertil hørende avlsgård og Løgumgård ved Løgumkloster. Af disse er centralinstitutionen i Ribe

opført i 1905 og udvidet i 1914 og 1926, medens opførelsen af Nørrelund er begyndt i 1955 og forventes afsluttet i 1962 med sidste etape, hvortil der er givet bevilling. Avlsgården er erhvervet og ombygget i 1949. Lokalinstitutionen Løgumgård er åbnet i 1929 og udvidet i 1934 og 1948.

Den faktiske belægning på forsorgscentrets institutioner udgør for tiden over 1 000, hvilket er ganske uforsvarligt i forhold til de bestående bygningers indretning og udstyr. Der henvises til den nærmere gennemgang af disse forhold i planlægningsudvalgets betænkning, side 7-12, og til omtalen, side 5, af det grundlag, hvorpå udvalget skønner, at der i forhold til befolkningsmængden og den forventede befolkningstilvækst inden for centrrets område naturligt må stiles imod i alt ca. 800 interne institutionspladser for dette center.

Under overvejelserne har planlægningsudvalget lagt vægt på en udbygning af forsorgen omkring en centralinstitution, placeret inden for den nuværende Ribe-institutions område, men udstyret og indrettet til modtagelse af patienter, som har et særligt behov for behandling, hvilket gælder alle udviklingsmulige patienter, herunder også kriminelle, psykotiske og udtalt neurotiske patienter, i hvis behandling de til centralinstitutionen knyttede læger, pædagoger og psykologer stadig må medvirke. Endvidere bør børn, som ikke umiddelbart optages på skole og skolehjem, kunne indlægges til observation og behandling for kortere eller længere tid på centralinstitutionen. Nørrelund foreslås anvendt dels som alderdomshjem for mænd og kvinder, dels som plejehjem for roligere patienter. Den til Nørrelund hørende avlsgård findes fortsat anvendelig som oplæringssted for unge, der har mulighed for senere at klare pladser ved landbruget, medens institutionen Løgumgård tænkes anvendt for patienter, der ikke kræver dagligt lægetilsyn.

Ved vurderingen af de eksisterende bygningers anvendelighed er skønnet, at en del af disse vil kunne omdannes til egnede patientafdelinger, såfremt der foretages en væsentlig reduktion af belægningen, medens enkelte helt må nedlægges som patientbeboelse. For de til beboelse uegnede eller mindre egnede bygninger er søgt frem til den mest adækvate anvendelse med særlig hensyntagen til indretning af fornødne lokaler til undervisning, oplæring og terapi i videste forstand. Den reduktion af belægningspladser i ældre bygninger, der fremkommer herved, må kompenseres gennem opførelse af et ret betydeligt antal nye afdelinger til de overskydende patienter. Ved udformningen af såvel ombygnings- som nybygningsprojekter er tilstræbt,

at de opnåede lokaliteter skal kunne anvendes til vekslende belægning.

Den udarbejdede generalplan for forsorgscenter IV omfatter i alt 28 ombygnings- og nybygningsarbejder, om hvis nærmere indhold der henvises til betænkningens side 14-19.

Udgifterne ved den omhandlede udbygning af *centralinstitutionen* er med det i foråret 1961 gældende prisniveau anslået til i alt 16 655 000 kr., der fordeler sig således på de enkelte byggearbejder:

Ny psykoseafdeling	1 325 000	kr.
Ny sygeafdeling	847 000	-
Ny observationsafdeling	827 000	-
2 nye funktionærbygninger	1 670 000	-
Ny køkken, kantine- og sælsbygning samt kedelhus	2 605 000	-
Ny spastikerafdeling	1 048 000	-
Ny administrationsbygning samt ombygning af eksisterende sygeafdeling	1 050 000	-
3 nye lægeboliger og 1 inspektorbolig	373 000	-
Ny internatsafdeling	642 000	-
2 nye børneafdelinger	1 920 000	-
Tilbygning til kvindehjem og mandshjem	779 000	-
Ombygning af gamle afdelinger	1 550 000	-
Fællesanlæg	2 019 000	-
	<u>I alt . . . 16 655 000</u>	<u>kr.</u>

I disse beløb er medregnet fast og løst inventar, medens udgifter til særligt apparatur og laboratorieinventar er holdt uden for.

Udgifterne — herunder til fast og løst inventar — ved *Løgumgårds* udbygning er i foråret 1961 beregnet at ville andrage 4 217 200 kr., der fordeler sig således:

Ændring af køkken og kedelcentral	251 200	kr.
Fællesanlæg (veje, hovedledninger m. v.)	700 000	-
Ny afdeling for 20 mænd	589 000	-
Ny funktionærbolig	447 000	-
Ny afdeling for 20 kvinder	589 000	-
Ombygning af eksisterende mandshjem	316 000	-
Ombygning af eksisterende kvindehjem	651 000	-
Ombygning af eksisterende mandsafdeling	514 000	-
Ombygning af eksisterende børneasyll	160 000	-
	<u>I alt . . . 4 217 200</u>	<u>kr.</u>

For begge projekters vedkommende er forbehold taget over for sådanne udgiftsforøgelser, som måtte hidrøre fra vedkommende myndigheders krav til sikringsrum.

Da afvigelser fra de anslåede beløb — ialt ca. 21 mill. kr. — endvidere kan fremkomme ved prisudviklingen og den forestående detailprojektering, er i lovtæksten ikke angivet noget endeligt udgiftsbeløb. De endelige bevillinger til det omhandlede byggeri samt til montering af bygningerne vil blive søgt bevilgede på de årlige bevillingslove.

Som bilag til udvalgets betænkning er optaget en tids- og investeringsplan, i hvilken der for generalplanens gennemførelse regnes med en byggeperiode på 6 år, begyndende i finansåret 1961-62 og afsluttende pr. 31. marts 1967. En tilsvarende tidsplan vil nu først kunne effektueres med start i sidste del af finansåret 1962-63 og vil blive tilsvarende forskudt med hensyn til afslutningstidspunktet. Der er ved byggeriets tilrettelæggelse taget hensyn til, at institutionen skal fungere under hele arbejdets udførelse.

Til planlægningsudvalgets generalplan er der til lige udarbejdet skitseprojekter til samtlige 28 byggearbejder. Generalplanen og skitseprojekterne har været forelagt boligministeriet og sundhedsstyrelsen.

Boligministeriet har for sit vedkommende udtalt, at de foreliggende skitseprojekter både for central-

institutionen og for Løgumgård findes hensigtsmæssige, såvel hvad angår nybygninger som ombygninger, og ministeriet tiltræder, at disse lægges til grund for totalprojektering.

Sundhedsstyrelsen har ligeledes i det hele kunnet tiltræde princippet i planlægningsudvalgets generalplan, som man skønner på hensigtsmæssig måde vil give mulighed for den tiltrængte udbygning og modernisering af centralinstitutionen i Ribe med tilhørende lokalinstitutioner.

Da statens åndssvageforsorg er en selvejende institution, finansieres byggerier ved lån af statskassen, der efter praksis gives mod en årlig ydelse på 5½ pct., hvoraf 4½ pct. af det til enhver tid skyldige beløb er rente, resten afdrag.

Efterhånden som projektet er færdigarbejdet med overslag og beregninger, vil disse blive forelagt boligministeriet og sundhedsstyrelsen til godkendelse.

Det bemærkes, at projektet ikke omfatter noget skolehjem, idet centerledelsen undersøger muligheden for at erhverve en til opførelse af et skolehjem egnet grund i nærheden af Ribe og forbeholder sig på et senere tidspunkt at fremkomme med særskilt indstilling om opførelse af et skolehjem til i alt 24 børn, eventuelt suppleret med en husholdningsskole til 24 elever.